

5. **Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, Český diplomatář, CDB**

Myšlenku vydávání Českého diplomatáře vzkřísil v 70. letech 19. století **Josef Emler**, který roku 1877 vystoupil na přednášce v Historickém spolku s požadavkem vydávat diplomatář a téhož roku ji otiskl jako článek *O potřebě vydati diplomatář český a o tom, jak by se to díti mělo*. Emler poukázal na jiné země, které svůj diplomatář již vydávají, a navrhl, aby byl diplomatář doveden až do husitství, tedy do roku 1419, dále stanovil pravidla, podle nichž se mělo při sbírání a opisování listin postupovat, přičemž kladl důraz na výzkum v archivech. Omezil se zde ale pouze na technickou stránku, nepropracovává metodu, jak zvládnout materiál diplomaticky.

Po Emlerovi se za tuto myšlenku postavil **Jaromír Čelakovský**, který dosáhl toho, že zemský sněm vyčlenil prostředky pro přípravné práce. Kodex byl zařazen do edičního programu Českého zemského archivu a při jednání ve zvláštní subkomisi zemské historické komise, která měla řešit otázku jazyka (latina), otázku časového vymezení (do roku 1310), otázku, zda má být česko-moravský a další, byl jeho vydáváním pověřen **Gustav Friedrich**.

Friedrich se roku 1898 pustil do práce. Vycházel samozřejmě z již shromážděného materiálu, ale vedle toho prováděl archivní výzkum u nás i v cizině a shromažďoval materiál až do r. 1310. Na počátku své práce, když připravoval 1. svazek a přitom rozebíral nejstarší listiny, stanovil zásady vydávání. Roku 1904 začal tisknout první archy CDB a v letech 1904-1907 byl vydán celý první díl (do roku 1197). Od roku 1907 začal připravovat do tisku 2. díl (první archy byly vytištěny roku 1909). Dílo ovšem nemohlo být připravováno do tisku tak rychle, aby byla vyčerpána uvolněná dotace, proto začal roku 1907 jako přílohu Kodexu vydávat *Acta regum Bohemiae selecta phototypice expressa*, reprezentativní faksimilovou publikaci, která přinášela reprodukce nejvýznamnějších přemyslovských písemností. 1. sešit vyšel roku 1909) a v celkem třech sešitech (1913, 1935) vydal 39 tabulí s písemnostmi do roku 1253.

Při přípravě 2. dílu se Friedrich často dostával do potíží se získáváním fotodokumentace (jeho práci chyběla několikaletá přípravná fáze) a nadto Zemský výbor usiloval o urychlení prací. 2. díl tedy vyšel roku 1912 a zahrnuje období let 1198-1230. Friedrich okamžitě zahájil přípravu 3. dílu, který byl původně rozplánován na celou dobu vlády Václava I., tedy do roku 1253. Tehdy si uvědomil, že se jeho přípravné práce ukazují pro toto období jako nedostatečné. Množství diplomatického materiálu v té době značně vzrostlo a k postižení stále komplikovanějších diplomatických vztahů bylo zapotřebí dokonalejšího aparátu, než který si Friedrich dosud vybudoval. Když vypukla 1. světová válka, dotace měly být zrušeny a Friedrichovi byly zamítnuty jeho výzkumné cesty. Aby zachránil alespoň část dotace, začal roku 1915 tisknout první archy 3. dílu, přestože si byl vědom jeho nedostatků. Od roku 1916 s přípravou Kodexu přestává a věnuje se jiným úkolům. Po skončení války vydal ještě několik archů, ale příslušný sešit Kodexu nevydal. V meziválečném období tak vlastně jedinou diplomatářovou akcí bylo vydání 3. sešitu *Acta regum* v r. 1935. Spojením archů vytištěných za 1. světové války a těsně po ní pak vznikl 1. sešit 3. dílu Kodexu, (1231-24. 5. 1238), který vyšel proti Friedrichově vůli dle vrocení ve svazku 1942, ale ve skutečnosti až den po jeho smrti v roce 1943.

Po skončení 2. světové války buduje **Jindřich Šebánek** na brněnské filozofické fakultě z vlastní iniciativy sbírku fotografií našich listin od nejstarších dob do roku 1310 a začal se spolupracovnící **Sášou Duškovou** připravovat diplomatářový aparát. Položili tak základ dalších prací na Kodexu. Na začátku 50. let bylo rozhodnuto, že další pokračování Kodexu bude zajišťovat brněnské pracoviště. **Zdeněk Kristen**, kterého Friedrich určil za svého pokračovatele, měl dokončit Friedrichův nedokončený 3. díl, který však měl být proti původnímu plánu ukončen nikoli rokem 1253, ale rokem 1240.

Kristen však práci nedokončil, roku 1962 vydal pouze 2. sešit (1238 Jun-1240),

po jeho smrti se práce ujal **Jan Bistřický**, který vydal dodatky a opravy k Friedrichovým dílům (III/3, 2000) a rejstřík ke 3. dílu (III/4, 2002).

J. Šebánek a S. Dušková vydali IV. díl v letech 1962 (IV/1, v němž zpracovali listiny z let 1241-1253) a 1965 (IV/2 rejstříky) a pustili se do prací na V. dílu pro období vlády Přemysla Otakara II. Roku 1974 vychází V/1 (1253-1266), za života J. Šebánka byl dán do tisku svazek V/2 (1267-1278), který vyšel se zpožděním v roce 1981. Po Šebánkově smrti (1977) dokončila S. Dušková rozpracovaný svazek V/3, který přinášel registovou řadu pro celé období vlády Přemysla Otakara II. (vyšel 1982). Rejstříkový svazek (V/4) připravila společně s **Vladimírem Vašků** (vyšel roku 1993).

VI. díl zahrnuje období I. interregna (1278-1283) a připravili ho **Zbyněk Sviták, Helena Krmíčková, Jarmila Krejčíková** ve spolupráci s **Janou Nechutovou**. Svazek VI/1 byl vydán v roce 2006 a v současné době je v přípravě VI/2 – svazek rejstříkový.

VII. díl je určen pro období vlády Václava II. a Václava III. (1283-1306). Zatím byly vydány svazek VII/5 (2011), v němž editor Dalibor Havel přinesl zpracování paleografické stránky vydávaných listin, a svazek VII/6 Sigilla kolektivu autorů: **Karel Maráz, Dalibor Havel, Lukáš Führer, Martina Smolová**.

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae

I 805-1197, ed. Gustav Friedrich, 1904-1907

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae

II 1198-1230, ed. Gustav Friedrich, Praha 1912

III 1231-1240

III/1 1231-1238 květen, ed. Gustav Friedrich, Praha 1942

III/2 1238 červen - 1240, edd. Gustav Friedrich – Zdeněk Kristen, Praha 1962

III/3 Acta spuria et additamenta, edd. Gustav Friedrich – Zdeněk Kristen – Jan Bistřický, Olomouc 2000

III/4 Indices, ed. Jan Bistřický, Olomouc 2002

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae

IV 1241-1253

IV/1 Diplomata et regesta, edd. Jindřich Šebánek – Sáša Dušková, Praha 1962

IV/2 Indices, edd. Jindřich Šebánek – Sáša Dušková, Praha 1965

V 1253-1278

V/1 1253-1266, edd. Jindřich Šebánek – Sáša Dušková, Praha 1974

V/2 1267-1278, edd. Jindřich Šebánek – Sáša Dušková, Praha 1981

V/3 Series regestorum, edd. Jindřich Šebánek – Sáša Dušková, Praha 1982

V/4 Indices, edd. Sáša Dušková – Vladimír Vašků, Praha 1993.

Tomus VI 1278-1283

VI/1 Diplomata et regesta, edd. Zbyněk Sviták, Helena Krmíčková, Jarmila Krejčíková, Jana Nechutová, Praha 2006

Tomus VII 1283-1306

VII/5 (1283-1306) Manus scribarum, ed. Dalibor Havel, Brno 2011

VII/6 Karel Maráz, Dalibor Havel, Lukáš Führer, Martina Smolová, Brno 2013